

Θεατρικό μουσείο Πάνου 'Αραβαντινού

1. Η είσοδος του Μουσείου στην οδό 'Αγ. Κωνσταντίνου 2 στόν Πειραιά.

Τό Θεατρικό Μουσείο Σκηνογραφίας του Πάνου 'Αραβαντινού άνήκει στό Δήμο του Πειραιά, καί στεγάζεται στό κτίριο του Δημοτικού Θεάτρου.

Τό μουσείο έχει ένδιαφέρον τόσο γιά τόν ειδικό, όσο καί γιά τόν άπλό έπισκέπτη, ένήλικο ή παιδί. 'Ακριβώς στό παιδί βελήσαμε να ξυπνήσουμε τήν άγάπη γιά τό θέατρο, διοργανώνοντας ξεναγήσεις γιά έπισκέπτες νεαρής ηλικίας.

'Η άρχή τής ξεναγήσης γίνεται μέ τή γνωριμία του έσωτερικού του Θεάτρου (τά παρασκήνια καί τούς άλλους βοηθητικούς χώρους), ώστε να δούν τά παιδιά άπό κοντά πώς άναβαίνει ένα έργο καί τί σκληρή δουλειά χρειάζεται γιά να παρουσιαστεί τό τέλος κάτι σωστό.

Ευδοκία Παπουλή - Δημητροπούλου

Υπεύθυνη του Μουσείου Π. 'Αραβαντινού

Τά άρχαία έλληνικά θέατρα βρίσκονταν σε πλαγιές λόφων κατάλληλα διαμορφωμένες σε άμφιθεατρικούς χώρους, τά κοίλα, μέ λαξευμένα καθίσματα. Στη βάση του άμφιθεατρικού χώρου υπάρχει κυκλικός χώρος, πού λέγεται όρχήστρα. 'Εκει τραγουδούσε καί χόρευε ό χορός. Πίσω άπό τήν όρχήστρα ήταν ή Σκηνή, όπου έπαιζαν οι ήθοιοι. 'Από τά σπουδαιότερα τέτοια άρχαία θέατρα είναι αυτό τής 'Επιδαύρου, μέ άπαράμιλλη άκουστική, τό θέατρο του Διονυσίου στην 'Ακρόπολη τών 'Αθηνών κ.ά.

'Από τότε ως σήμερα τό θέατρο έχει αλλάξει πολλές μορφές από διάβα των αιώνων. Μετά τό 'Αρχαίο 'Ελληνικό Θέατρο έχουμε τό Ρωμαϊκό, πού σιγά σιγά άλλαξε μορφή, καί οι θεα-

τές του άρχισαν να διασκεδάζουν μέ άγρια θεάματα. Κατόπι τό Ρωμαϊκό Θέατρο χάνεται καί μένουν μόνοι οι μίμοι καί οι άκροβάτες, γιά να διασκεδάζουν τόν κόσμο.

Στή βυζαντινή περίοδο τό θέατρο άρχίζει πάλι να παίρνει τήν καθιερωμένη του μορφή.

'Η 'Εκκλησία τό χρησιμοποιεί άνεβάζοντας παραστάσεις στην άρχή μέ άρχαίες τραγωδίες καί κωμωδίες καί έπειτα μέ έργα θρησκευτικά. Τό ίδιο συνέθηκε καί σε πολλές χώρες τής Δύσης. 'Ετσι φτάνουμε στο 16ο-17ο αιώνα, στην 'Αναγέννηση, όπου άρχαία έλληνικά καί ρωμαϊκά έργα ξαναπαίζονται σε καινούρια θέατρα μέ διαφορετική αρχιτεκτονική δομή.

Τά τελευταία 300 χρόνια τό θέατρο

άναπτύσσεται καί παίρνει διάφορες μορφές. Στην 'Αγγλία παρουσιάζεται ό Σαίξπηρ, στην 'Ισπανία ό Λόπε ντε Βέγκα, στη Γαλλία ό Μολιέρος καί πολλοί άλλοι.

Στήν 'Ελλάδα στην άρχή του αιώνα μας τό θέατρο προσπαθεί να βρει τό δικό του δρόμο μέ τό Γρηγόριο Ξενοπούλο κ.ά.

Βρισκόμαστε στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά, όπου άνέθηκαν πολλά καί σημαντικά έργα έλληνικού καί ξένου ρεπερτορίου.

Τό Δημοτικό Θέατρο κτίστηκε τό 1884-1895. Είναι χειμερινό θέατρο καί χωράει κάπου 800 θεατές. 'Η πλατεία του θεάτρου μέ τά θεωρεία σχηματίζει πέταλο. Θεαμιαία άνάγλυφη διακόσμηση στολίζει όλο τό έσωτερι-

2.3. Σχέδια για τὰ κοστούμια τῆς «Ἀλεπούς» τοῦ Στραβίνκι.

κό τοῦ θεάτρου.

Μπαίνουμε τώρα στό χώρο τοῦ μουσείου γιά νά δοῦμε πῶς ἀρχίζει τό ἀνάβασμα ἐνός ἔργου.

Γιά νά ἀνεβαστεί ἕνα ἔργο, χρειάζεται ὁ σκηνοθέτης, πού διδάσκει καί παρακολουθεῖ τοὺς ἠθοποιούς γιά νά παίζουν σωστά καί νά μὴν ξεφεύγουν ἀπό τό πνεῦμα καί τό μήνυμα τοῦ ἔργου. Ὁ σκηνογράφος, πού φτιάχνει τὰ σκηνικά τοῦ χώρου, ὅπου θά κινηθοῦν οἱ ἠθοποιοί, καί πολλές φορές καί τὰ κοστούμια πού θά φορέσουν.

Ἡ δουλειά του εἶναι σημαντική ὅσο καί τοῦ σκηνοθέτη. Ἄν τό ἔργο χρειάζεται καί μουσική, χρησιμοποιεῖται πολλές φορές καί συνθέτης. Ὁ χώρος αὐτός τοῦ Θεατρικοῦ Μουσείου Πάνου Ἀραβαντινοῦ εἶναι ἀφιερωμένος στό εἶδος θεάτρου πού τό λέμε «μελόδραμα». Στὴν Ἰταλία, ὅπου δημιουργήθηκε τό εἶδος ἐδῶ καί κάπου 400 χρόνια, τό λένε «Όπερα». Στὴν ὄπερα, πού εἶναι συνήθως μουσικό δράμα, ὅπως ὁ Χρυσός τοῦ Ρήνου, ἡ Ἄϊντα κ.ά., πού θάβουμε

στό μουσεῖο, οἱ ἠθοποιοί τραγουδοῦν τό μέρος τους.

Ἕνα ἄλλο εἶδος πού μοιάζει μέ τὴν ὄπερα εἶναι ἡ ὄπερέτα. Ἐχει πιά χαροπὴ μουσική, ἀνάμεικτη μέ πεζό λόγο.

Στό μουσεῖο θάβουμε μέ τὰ παιδιά σκηνικά καί κοστούμια ἀπό ὄπερες, ὄπερέτες καί μπαλέτα. Ἐδῶ ὑπάρχουν τρισδιάστατες μικρές μακέτες, ὅπου θάβουμε ἀκριβῶς πῶς ἐργάζεται ὁ σκηνογράφος, γιά νά παρουσιάσει τό σκηνικό.

Ἡ μακέτα εἶναι ἀπαραίτητη γιά τοὺς τεχνικούς, τοὺς ἠλεκτρολόγους, τοὺς ξυλουργοὺς τῆς σκηνῆς. Εἶναι ὀδηγός γιά νά ἀρχίσουν καί νά τελειώσουν τὴν ἐργασία τους ὅπως ἀκριβῶς τὴ θέλει ὁ σκηνογράφος.

Τό στήσιμο τῶν μακετῶν καί ὅλη ἡ καλλιτεχνική παρουσίαση ἀνήκει στὸν κ. Γιώργο Ἀνεμογιάννη.

Ἐδῶ, ὅμως, τὸν καλλιτέχνη Πάνο Ἀραβαντινό, τό μεγάλο σκηνογράφο ὄχι μόνο στό χώρο τῆς Ἑλλάδας, ἀλλά καί σέ ὅλον τὸν εὐρωπαϊκό

χώρο.

Ὁ Ε. Τζελέτης στό βιβλίο του «Ἡ ζωὴ καί τό ἔργο τοῦ Πάνου Ἀραβαντινοῦ» ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἄλμπερτ Ἀϊνστάϊν δὲ δίστασε νά γράψει κάποτε: «... Ὁμολογῶ ὅτι εἶδα συχνά τό ἔργο ὄχι γιά τὴ μουσική τοῦ Ριχάρδου Στράους, ἀλλά γιὰ τὴς σκηνικές εἰκόνας τοῦ Ἀραβαντινοῦ». Οἱ σκηνογραφίες του ἦταν πάντα «ἀξιοθαύμαστες», ἡ μιά καλύτερη ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀληθινὴ χαρὰ τῶν ματιῶν, πού «δὲ θά ἤθελε κανεὶς παρά νὰ τὴ θάβει διαρκῶς καί νά ὀνειροπολεῖ».

Οἱ κριτικοὶ πού εἶναι πάντα φειδωλοὶ στοὺς θαυμασμούς τους δὲν τὸν ἔκριναν πλεόν, ἀλλὰ τὸν θαύμαζαν μέ ἀσυνήθιστο ἐνθουσιασμό! Στὰ σκηνικά ἀναγνωρίζει κανεὶς ἀμέσως τό λεπτὸ χέρι τοῦ Πάνου Ἀραβαντινοῦ.

Μέσα σὲ δέκα χρόνια βῆκαν ἀπὸ τὰ χέρια του οἱ σκηνογραφίες περὶπου 100 μεγάλων ἔργων, νέων καί παλαιῶν.

Τά περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἦταν μελο-

4. Τριοδίστατη μακέτα για τὸ σκηνικὸ τῆς ὀπερας «Καθαλείρα Ρουστικάνο» τοῦ Μοσκόβη.

δράματα, λίγα μπαλέτα, ἐλάχιστα θεατρικὰ ἔργα καὶ ὀπερέτες.

Ὁ Ἀραβαντινὸς ἔκκίνησε ἀπὸ τὴν ὀμορφὴ Κέρκυρα, ὅπου γεννήθηκε τὸ 1886. Μεγάλωσε στὴν Ἀθήνα, ὅπου πῆρε μαθήματα ζωγραφικῆς στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπὸ τὸ 1907 ὡς τὸ 1910 φοίτησε στὴν Ἀκαδημία Τέχνης τοῦ Βερολίνου, ὅπου καὶ θραβεύτηκε μὲ χρυσὸ μετάλλιο. Στους Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912-13 πολέμησε στὸ μέτωπο τῆς Ἡπείρου. Σχεδίασε τὶς στολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ποὺ τὶς τύπωσε σὲ λεύκωμα τὸ τότε Ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν. Ἀπὸ τὸ 1912-16 σκηνογράφησε στὴν Ἀθήνα καὶ στὸν Πειραιὰ τὶς ὀπερέτες τοῦ Σπύρου Σαμῆρα «Πόλεμος ἐν Πολέμῳ», «Πριγκίπισσα τῆς Σαασῶνας», «Κρητικοπούλα», «Πρωτομάστορας» τοῦ Μανῶλη Καλομοίρη, «Εὐθυμὴ χίρα» τοῦ Λέχαρ καὶ τὴν ἐπιθεώρηση ποῦ ἄφησε ἐποχὴ Ἐπιφίρα - Φαλέρα». (Τὰ σκηνικὰ καὶ τὰ κοστούμια, καθὼς καὶ τὰ προγράμματα ὄλων αὐτῶν τῶν παραστά-

σεων ὑπάρχουν σὲ χωριστὴ θητρίνα στὸ μουσεῖο).

Τὸ 1917 ἐπέστρεψε στὸ Βερολίνο καὶ ἐργάστηκε στὸ Βασιλικὸ Θέατρο, ὅπου φιλοτέχνησε τὰ σκηνικὰ γιὰ 100 μουσικὰ ἔργα (ὀπερες, ὀπερέτες, μπαλέτα). Ἀνάμεσά τους ἐξχωρίζουν τὰ ἔργα τοῦ Βάγκνερ «Ὁ χρυσοῦς τοῦ Ρήνου», «Ὁ Ἰπτάμενος Ὀλλανδός», κ.ά. Ἐπίσης σκηνογράφησε ἔργα καὶ στὶς ὀπερέτες τοῦ Ἀμβούργου, τῆς Λιψίας, τῆς Δρέσδης, τῆς Κολωνίας, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βιέννης. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τοῦ ἀπονειμήθηκε ὁ τίτλος «Καλλιτεχνικὸς Σύμβουλος τῶν Κρατικῶν Θεάτρων τῆς Γερμανίας». Ἰδρύσε Σχολὴ Σκηνογράφων στὴν Κρατικὴ Ὀπερα τῆς γερμανικῆς πρωτεύουσας. Ὑπῆρξε μέλος τῆς Ἐταιρείας Ἑλλήνων Θεατρικῶν Συγγραφέων καὶ τῆς Ἀκαδημίας Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Βερολίνου.

Ὁ σκηνογράφος, ἀρχιτέκτονας ἢ μηχανικός, ἠλεκτρολόγος καὶ ἐνδυματολόγος ἀπὸ τοὺς κορυφαίους, μὲ

διεθνή ἀπήχηση, Πάνος Ἀραβαντινὸς ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὴν εἰκονογράφηση θιβλίων (τὰ παιδιὰ μποροῦν νὰ δοῦν εἰκόνες ἀπὸ τὰ παραμῦθια στὸ φεγγάρι, χαρούμενες καρτοπστάλ, ἔξυπνα ἀστεία παιχνίδια κλπ.). Ἀκόμα ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἀφίσα, τὴ γέλοιογραφία (ὑπάρχουν πολλές στὸ μουσεῖο).

Τὸ 1927 νυμφεύτηκε τὴν Ἐλιζαμπὲτ Γκρούπε, πρώτη χορεύτρια τῆς Ὀπερας τοῦ Βερολίνου. Πέθανε στὸ Παρίσι ἀπὸ γρίπη τὸ 1930.

Στὴ σύντομὴ ζωὴ τοῦ δούλεψε μὲ εὐσυνειδησία καὶ τιμιότητα, πάντα ἀκούρατος.

Ἔργα τοῦ ὑπάρχουν στὶς Θεατρικὲς Πίνακοθήκες τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Μονάχου, στὴν Πίνακοθήκη τοῦ Ἀμβούργου, στὸ Μουσεῖο Μότσαρτ τοῦ Σάλτσμπουργκ καὶ στὴν Ἀθήνα: στὸ Ἐθνικὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο, στὴν Ἐθνικὴ Πίνακοθήκη - Μουσεῖο Ἀλέξανδρου Σούτζου, στὸ Θεατρικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν.

Ἡ μεγαλύτερη, ὁμῶς, συλλογὴ ἔργων τοῦ εἶναι συγκεντρωμένη στὸ μουσεῖο μας. Τὴν ἀποτελοῦν κάπου 1.300 ἔργα, συγκεντρωμένα ἀπὸ τὶς ἀδελφές τοῦ Νίκη καὶ Καλλιότης Ἀραβαντινοῦ.

Τὸ Μουσεῖο μπορεῖτε νὰ τὸ ἐπισκεφθεῖτε Δευτέρα ἀπόγευμα 5-8 μ.μ. καὶ Πέμπτη πρῶι 10-2 μ.μ., τηλ. 4122-339

Σημειώνουμε ἐδῶ ὅτι οἱ μαθητὲς ἐπικινῶν ἀπὸ τὰ σχολεῖα ποὺ ἔχουν ἐπισκεφτεῖ τὸ μουσεῖο σχημάτισαν θεατρικὲς ὀμάδες καὶ μὲ τὴ βοήθειά μας, μὲ βῆση τὰ ὑποδείγματα τῶν φακέλων τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ, σκηνογράφησαν καὶ ἀνάβασαν θεατρικὰ ἔργα.

The Theatrical Museum of Panos Aravantinos

Eu. Papouli - Dimitropoulou

Panos Aravantinos' Theatrical Museum of Scenography is housed in the Municipal Theater of Piraeus.

Aravantinos (1886 - 1930), a prominent scenographer of his time, had engaged himself in all theatrical genres: opera, ballet, operetta, prose, etc. He spent most of his life abroad where he produced his main volume of work.

Guided tours for children is one of the activities of the Museum. The young visitors can follow the architectural evolution of theater from antiquity until today; more over they become familiar with the scenographic creation of Panos Aravantinos through his drawings and costumes and can realize some of the prerequisites for staging a play today.